

**Klimat- och
näringslivsdepartementet**
103 33 Stockholm

Yttrande

Stockholm 2025-10-16

Remiss av Bättre förutsättningar för klimatanpassning (SOU 2025:51)

Diarienummer: KN2025/01049

Svensk Försäkring tackar för möjligheten att lämna synpunkter på rubricerat betänkande. Svensk Försäkring välkomnar betänkandet från Klimatanpassningsutredningen 2025. Försäkringsbranschen ersätter ett stort antal naturorsakade skador varje år. Vi kan konstatera att skadorna över tid inträffar mer frekvent och med större konsekvenser för samhället. Under 2024 inträffade 20 000 naturorsakade försäkringsskador såsom skador till följd av stormar, översvämningar och andra typer av natur- och väderrelaterade händelser. För dessa skador betalade försäkringsföretagen ut skadeersättningar på mer än 1,2 miljarder kronor till de försäkringstagare som drabbats. Under 2024 utgjorde skador orsakade av översvämningar närmare hälften av de naturorsakade skadorna. Av dessa inträffar enligt försäkringsbolagen över 60 procent via så kallat baktryck i VA-systemet. Att klimatanpassningen bedrivs med en högre takt och ambitionsnivå är därför en prioriterad fråga för försäkringsbranschen, och en förutsättning för att kunna erbjuda dagens omfattande försäkringsskyddet för naturskadeolyckor.

Övergripande synpunkter

Vi lämnar inledningsvis övergripande synpunkter på utredningen, dess vägval och ställningstaganden. Därefter kommenterar vi de författningsförslag som utredningen lämnar.

Otydlig ansvarsfördelning och otillräcklig samordning

Utredningen fokuserar på fysiska åtgärder som vidtas för att varaktigt minska risken för att naturhändelser får en negativ påverkan på den byggda miljön. Svensk Försäkring ser positivt på detta eftersom våra medlemmar försäkras såväl byggnader som lösöre. Vi har även förståelse för att utredningen behöver göra avgränsningar i sitt arbete. För ett effektivt klimatanpassningsarbete krävs dock en tydlig roll- och ansvarsfördelningen. Tidigare utredningar och expertmyndigheter har konstaterat att klimatanpassningsarbetet i Sverige präglas av en otydlig

ansvarsfördelning och otillräcklig samordning mellan stat, kommuner, fastighetsägare och andra aktörer.

Vi saknar förslag kring ansvarsfördelning, mellankommunal samverkan vid planering och genomförande av klimatanpassningsåtgärder såväl som kring hur fastighetsägare ska genomföra och samarbeta om klimatanpassningsåtgärder med eller utan stöd från kommunen. Särskilt när det gäller översvämningar är samordning ur avrinningsområdesperspektiv viktigt. Avrinningsområden följer vanligen inte administrativa gränser utan kräver samverkan över kommun- och fastighetsgränser.

Utredningen lämnar inga förslag som rör samordning av klimatanpassningsåtgärder (vilket motiveras i avsnitt 7, avseende den kommunala nivån). Vi ifrågasätter utredningens slutsats att ett lagreglerat samordningsansvar är motiverat framför allt där fler än en myndighet riskerar att ingripa mot samma förhållande eller i samma process (s.161). När det gäller klimatanpassning av samhället är problemet inte att för många gör för mycket, utan det omvända. Det behövs ett tydligt utpekat ansvar för att genomföra anpassningsåtgärder. Till denna samordnande uppgift är kommunen ett naturligt val.

Svaga incitament för ett effektivt åtgärdsarbete

Utredningen uppger att varken statliga myndigheter, regionerna eller kommunerna har en skyldighet att vidta några fysiska klimatanpassningsåtgärder och återkommer till att genomförandet av fysiska klimatanpassningsåtgärder är en frivillig uppgift (se exempelvis s.123 och 155). I avsnitt 4 konstaterar utredningen även att det saknas ett kvantitativt mål för klimatanpassningsåtgärder och att utredningen i sina direktiv inte hittar några uttalade ambitioner om ett målinriktat arbete (s.122). Svensk Försäkring menar att incitamenten för att genomföra effektiva klimatanpassningsåtgärder är svaga eftersom det saknas kvantitativa mål och ambitioner kring ett målinriktat arbete, samtidigt som systemet bygger på frivillighet utan en tydlig ansvarsfördelning. I dessa delar hade vi gärna sett förslag från utredningen.

Val av tidsperspektiv

Svensk Försäkring anser att utredningens tidsperspektiv borde varit längre. Även ett hundraårsperspektiv är relativt kort i avseende på klimatförändringar. Alltför kort tidshorisont innebär en risk för att förslagen hamnar fel eller inte blir tillräckligt verkningsfulla med avseende på de klimatförändringar med tillhörande extremväder som väntar i framtiden. Det behövs kunskap vid nybyggnation eller upprustning av bostäder, infrastruktur och skogsplantering som sträcker sig bortom år 2100.

Gällande VA-systemens kapacitet måste den vara sådan att den kan hantera framtida nederbördsmängder. Enligt IPCC AR6 kommer ett tioårsregn vid 2 graders uppvärmning att motsvara ett sexårsregn. Vid 4 graders uppvärmning kan vi i stället vänta oss ett femårsregn. Enligt SMHI är det tydligt att återkomsttiderna för ett 10-årsregn redan har minskat, och förväntas fortsätta minska väsentligt. Det är viktigt att ställa rätt kapacitetskrav på VA-systemen för att kunna hantera framtida behov. Investeringar i VA-infrastruktur är kostsamma och har lång livslängd, därför

är det viktigt att VA-systemen dimensioneras enligt förväntad framtida belastning (vilken i sin tur till kommer att bero på nederbördsmängden och klimatförändringar).

Synpunkter på utredningens förslag (avsnitt 8)

Nedan följer synpunkter på de författningsförslag som utredningen lämnar. Rubriker och notation följer de som används i betänkandet.

Förslag 8.1 Klimatanpassningsåtgärder som särskilt skäl för dispens från strandskyddet

Vi är generellt positiva till förslaget och tillstyrker det. Det är dock viktigt att beslutet om att vidta en klimatanpassningsåtgärd är välgrundat för att motivera en dispens från strandskyddet. Noggranna avvägningar behöver även göras avseende storleken på ingreppet i den naturliga miljön respektive åtgärdens livslängd.

Förslag 8.2 Tillfälligt marktillträde för att skydda eller återställa väg och järnväg

Det behöver förtydligas i förslaget om länsstyrelsen även ansvarar för underhåll under det tillfälliga marktillträdet samt vad markägaren har rätt till gällande återställande av påverkan på den mark som upplåts. Vi menar att efter marktillträde bör markägaren ha en rätt att få marken återställd - inte endast en ekonomisk kompensation för intrånget.

Förslag 8.3 Öppna dagvattenanordningar ska omfattas av ledningsrättslagen

Vi tillstyrker förslaget. Förslaget bör kunna leda till att minska fastighetsägarens risk. Förslaget gör även att försäkringsbolagen kan ge bättre råd till fastighetsägare.

Förslag 8.4 Dagvattensystemets kapacitet ska regleras i lag

Det är positivt att det förtydligas vilken mängd dagvatten som huvudmannen är skyldig att ta omhand. Svensk Försäkring menar dock att det ställer stora krav på enskilda va-huvudmän att utifrån klimatprognoser bedöma den kravnivå som VA-anläggningen ska leva upp till.

Utredningen skriver att: *"Klimatförändringarna medför att nederbörden förväntas öka och därmed kommer även behovet av att kunna hantera dagvatten förändras. Genom att använda begreppet tioårsregn i lagen skapas en dynamik där va-huvudmannen behöver anpassa anläggningen till vad som enligt klimatprognoser kommer att utgöra ett tioårsregn i framtiden."* (s.183). Svensk Försäkring instämmer i att nederbördsmängden förväntas öka och att VA-anläggningar behöver anpassas till framtida klimatprognoser. Det ställer dock mycket höga krav på en enskild VA-huvudman att analysera vad ett tioårsregn kommer att innebära för den aktuella anläggningen i ett framtida klimat för att VA-huvudmannen ska kunna dimensionera anläggningen rätt.

"Att föra in begreppet tioårsregn i lagstiftningen ska inte misstolkas som att det utgör en gräns för vilken kapacitet dagvattenssystemet får dimensioneras för vid ny- och ombyggnad /.../. Ändringen är endast ett förtydligande av vad som utgör den lägsta godtagbara nivån för att anläggningen ska anses tillgodose skäliga anspråk på säkerhet." (s.186). Svensk Försäkring delar inte utredningens uppfattning om att ändringen är ett förtydligande eller att den innebär skäliga anspråk på säkerhet.

Risken med detta lagförslag är att ett framtida tioårsregn blir standard och att VA-nätens kapacitet därmed kommer leda till många översvämningar från regn med en längre återkomstperiod. Utredning bör därmed beakta om återkomsttiden borde höjas. Avgörandet i Högsta domstolen, som utgår utifrån ett tioårsregn, härrör från förra seklet, innan kunskap om klimatförändringarnas effekter var allmänt kända. Vi kan konstatera att redan idag har vissa kommuner börjat att dimensionera sina VA-system för betydligt högre nivåer; inte sällan för att kunna hantera 100-årsregn.

Avsikten med utredningens förslag är att skapa tydlighet kring kapacitetskraven i dagvattennätet, vilket är lovvärt och önskvärt. Svensk Försäkring bedömer att kraven på kapacitet i kommunala VA-anläggningar behöver vara ändamålsenliga samt förtydligas för att minska risken för översvämning.

Lämpligen planeras även för ett ytligt omhändertagande av dagvatten. En viktig aspekt är att kunna öka möjligheten att återinfiltrera nederbörd i marken genom exempelvis naturbaserade lösningar. Detta för att minska belastningen på VA-anläggningar samt bidra till återbildning av grundvatten.

Förslag 8.5 VA-huvudmannen ska lämna uppgifter om dagvattenssystemets kapacitet

Svensk Försäkring tillstyrker förslaget. Det är viktigt att det är enkelt för en fastighetsägare att få kunskap om dagvattenssystemets kapacitet för att kunna bedöma risker och eventuellt vidta nödvändiga åtgärder.

Av vikt för fastighetsägaren är att veta om VA-systemet är kombinerat eller separerat system för dag- respektive spillvatten. Även om det är ett separerat system under ifrågavarande fastighet bör det framgå om systemet är kombinerat uppströms.

Förslag 8.6 Kommunen ska i översiktsplanen redovisa vilka klimatanpassningsåtgärder kommunen avser att initiera

Svensk Försäkring tillstyrker förslaget.

Som utredningen nämner infördes 2018 en ny bestämmelse i Plan- och bygglagen (PBL) genom ett tillägg i 3 kap. 5§. Tillägget innebär att kommuner i översiktsplanen ska ge sin syn på risken för klimatrelaterade skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion, samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra. Syftet med tillägget i PBL är att förbättra beredskapen i kommunerna för klimatets förändring. Boverkets rapport från 2025

har visat att det fortfarande återstår mycket arbete för att kommunerna ska leva upp till kravet.¹

Boverkets kartläggning visar att det finns mycket stora variationer i hur klimatrisker behandlas i kommunernas översiktsplaner. De mest utvecklade översiktsplanerna ger gott stöd för hur olika klimatrisker bör hanteras vid efterföljande planläggning och prövning. Det finns också flera som bara ger en ytlig beskrivning av olika klimatrisker, vilket inte kan anses uppfylla innehållskraven för en översiktsplan enligt plan- och bygglagen (2010:900) PBL. Vi vill därför poängtera att det kan vara viktigare att skapa förutsättningar så att befintlig lagstiftning efterlevs, än att införa nya krav enligt förslaget.

Förslag 8.7 Markreservat för klimatanpassningsanläggningar ska kunna införas i en detaljplan

Svensk Försäkring tillstyrker förslaget. Om klimatanpassningsåtgärden är en vall ser vi dock att ansvarsförhållandet mellan berörda parter behöver regleras.

Förslag 8.8 Möjligheten att villkora bygglov med en anläggning för klimatanpassning utökas

Svensk Försäkring tillstyrker förslaget.

Förslag 8.9 Kommunen ska ändra eller upphäva detaljplaner som medför för stora risker

Svensk Försäkring tillstyrker förslaget. Det är dock viktigt att kommunens ansvarstid är tillräckligt lång ur ett klimatperspektiv. Här menar vi exempelvis att tio år är en för kort tidshorisont. En längre preskriptionstid – exempelvis 20 år – för beviljande av bygglov på olämplig mark skulle verka hämmande på kortsiktig exploatering från kommunens sida.

Förslag 8.10 Kommunen ska tillhandahålla underlag när en fastighetsägare vill vidta åtgärder

Svensk Försäkring tillstyrker förslaget. Vi menar dock att en fastighetsägare kan behöva få ut underlag på förhand för att bedöma om det är motiverat att vidta en åtgärd eller för att bedöma kostnader och om hen har råd att genomföra åtgärden. Underlag behöver alltså kunna lämnas ut redan inför planering och beslut om en åtgärd. Presumtiva fastighetsköpare och kreditinstitut har även behov av denna kunskap för att kunna göra en korrekt värdering av fastigheten.

I förslaget saknas risker kopplade till storm, brand och grundvattenförändringar (vilka kan leda till sättningar i fastigheter).

De svenska kommunerna har olika storlek och förutsättningar. Ett viktigt komplement till bestämmelsen är därför att specificera vad underlaget ska bestå i

¹ Boverket, 2025. Klimatanpassningsläget i översiktsplaner - planer framtagna 2018–2024, Rapport 2025:17.

och vilken information som ska lämnas ut. Vi ser att det kan vara en utmaning för små och/eller resurssvaga kommuner att leva upp till kravet.

Förslag 8.11 Föreskrifter om högsta inomhustemperatur för känsliga grupper

Svensk Försäkring tillstyrker förslaget.

Förslag 9.2.3 Att tydliggöra statens roll och prioriteringar i utbyggnaden av kustskydd – en beredningsprocess i två steg

Svensk Försäkring tillstyrker förslaget. Förslaget är positivt men mycket omfattande och medför därför otydligheter om hur det ska realiseras.

Förslag 10.5 En ny lag om fastighetsägares medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder (samt tillhörande förslag, tom. förslag 10.6.4)

Svensk Försäkring konstaterar att förslaget framför allt berör kommuner och fastighetsägare, men att förslaget är positivt om det bidrar till att fler klimatanpassningsåtgärder kommer att genomföras.

Att klimatanpassa fastigheter förutsätter många gånger ett delat ansvar mellan kommun och berörda fastighetsägare. Åtgärder behöver vidtas såväl på kommunal som privat mark. Anpassningsåtgärder kommer enskild fastighetsägare till del. Att fastighetsägaren själv ska genomföra anpassningsåtgärder kan både vara svårt att genomföra effektivt och dessutom bli väldigt dyrt.

I detta sammanhang bör även statliga medel kunna användas, exempelvis från MSBs klimatanpassningsanslag.

Bedömning 12.1.3 Lagkrav på klimatresiliensdeklarationer bör inte införas

Svensk Försäkring ser klimatresiliensdeklarationer som ett viktigt verktyg för ökad kunskap och riskbedömning. Många parter skulle kunna dra nytta av ett utbyggt system – likt energideklarationer - för klimatrelaterade risker på fastighetsnivå, några exempel på detta ges nedan.

- Fastighetsägare får kunskap om vilka risker som föreligger på sin fastighet och ges därvid möjlighet att vidta skadeförebyggande åtgärder.
- Kommuner får kunskap om vilka risker som föreligger och kan på motsvarande sätt bidra till att avhjälpa dessa. Dessutom får kommunerna en sådan kunskap att de ges möjlighet att leva upp till förslagen i betänkandet avseende att utelämna uppgifter om dagvattenssystemets kapacitet respektive att tillhandahålla underlag för fastighetsägares klimatanpassningsåtgärder.
- Länsstyrelsen får ett konkret verktyg för att följa upp kommunernas klimatanpassningsarbete.
- Banker och andra kreditinstitut kan bättre värdera risk, dels i förhållande till kommande krav i CSRD avseende att redovisa sin hållbarhet, dels avseende att beräkna solvensrisker, dels underlag till att sätta korrekt ränta och längd på kreditavtal.

- Försäkringsbolagen får ett redskap på motsvarande sätt i förhållande till CSRD, bättre solvenskontroll samt att beräkna riskpremie och kunna rådgiva sin försäkringstagare.
- Presumtiv fastighetsköpare erhåller kunskap om risker varvid det underlättar att värdera fastigheten till rätt pris.

Vi menar därför att det finns skäl att återigen överväga denna åtgärd framöver när RISE-projektet² är slutfört.

Svensk Försäkring

Svensk Försäkring

Magnus Vesterlund

Gerda Kinell

² <https://www.ri.se/sv/sa-ska-klimatrelaterade-risker-i-fastigheter-kartlaggas>